TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI
Sayı : 20647
Tarih : 20-10-2026

10/4810

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türkiye'de başta Kürtçe ve lehçeleri Kurmancî ve Zazakî (Kirmanckî) olmak üzere farklı anadillerde eğitim hakkının önündeki yasal, idari ve yapısal engellerin araştırılması; seçmeli anadil derslerinde yaşanan öğretmen açığı, ders kitabı ve eğitim materyali eksiklikleri ile uygulamadaki eşitsizliklerin nedenlerinin tespit edilmesi, mevcut sorunların giderilmesi ve anadilde eğitimin okul öncesinden başlayarak eğitim sisteminin tüm kademelerinde güvence altına alınmasına yönelik çözüm yollarının belirlenmesi amacıyla bir Araştırma Komisyonu kurulmasını ve bu hususta Anayasa'nın 98'inci İçtüzüğün 104'üncü ve 105'inci maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılmasını arz ve teklif ederim.

Öznur Bartin

Hakkâri Milletvekili

GEREKÇE

Anadil, bireyin kimliğinin, kültürel aidiyetinin ve toplumsal varoluşunun kurucu unsurlarından biridir. Anadilin eğitim ve kamusal yaşam alanlarından dışlanması, yalnızca dil kullanımını sınırlandırmamakta; tarihsel hafızanın, kültürel üretimin ve kuşaklar arası aktarımın zayıflamasına da yol açmaktadır. Bu nedenle anadilde eğitim hakkı, insan onuru, eşit yurttaşlık, eğitimde fırsat eşitliği ve toplumsal barış ilkeleri çerçevesinde ele alınmalıdır.

Türkiye'de eğitim sisteminin Türkçe merkezli yapısı, başta Kürtçe ve lehçeleri Kurmancî, Zazakî (Kirmanckî) ve Soranî olmak üzere farklı anadillerin örgün eğitimde yeterince yer bulamamasına neden olmaktadır. UNESCO'nun Tehlike Altındaki Diller Atlası'nda Türkiye'de en az 15 dilin yok olma riski altında bulunduğu belirtilmektedir. Hertevin, Turoyo/Suret, Ladino, Gagavuzca, Romanca, Batı Ermenicesi, Hemşince, Lazca, Pontus Yunancası, Adigece, Abhazca, Kabardey-Çerkesçe ve Zazakî gibi dillerin karşı karşıya olduğu riskler, dilsel çeşitliliğin korunması için kamusal ve kurumsal sorumluluğun önemini ortaya koymaktadır. Paylaşılan saha araştırmalarında katılımcıların yüzde 98,7'sinin çocuklarının anadillerinde eğitim görmesini istediği, yüzde 91,5'inin ise anadilde eğitimin okul öncesinden itibaren başlamasını savunduğu aktarılmaktadır.

2012 yılında Kürtçenin Kurmancî ve Zazakî lehçelerinin ortaokullarda 5, 6, 7 ve 8. sınıflarda, "Yaşayan Diller ve Lehçeler" kapsamında haftada iki saat seçmeli ders olarak müfredata alınması önemli olmakla birlikte, anadilde eğitim hakkının kapsamlı biçimde tanınmasının yerini tutmamaktadır. Üstelik mevcut seçmeli ders uygulaması dahi öğretmen ve materyal eksiklikleri nedeniyle etkili biçimde yürütülememektedir.

Yeni eğitim-öğretim yılının başlamasından bir ayı aşkın süre geçmesine rağmen Kürtçe dersini seçen 86 bin 64 öğrencinin ders kitaplarının büyük bölümüne ulaşamadığı; 16 ildeki 321 okulda derslerin fotokopi kâğıtlarıyla yürütüldüğü bildirilmektedir. Aktarılan bilgilere göre 14 ile hiç kitap gönderilmemiş, yalnızca Diyarbakır ve Muş'a sınırlı sayıda kitap ulaştırılmıştır. Gecikmenin karekod sistemindeki teknik arızaya bağlanması, diğer ders kitaplarındaki benzer sorunların daha kısa sürede giderildiği yönündeki açıklamalar karşısında soru işaretleri doğurmaktadır. Aynı bilgilere göre 86 bini aşkın öğrenciye karşılık yalnızca 153 kadrolu Kürtçe öğretmeni görev yapmakta, norm kadro ihtiyacı ise en az 344 olarak belirtilmektedir. Öğretmenlerin birden fazla okulda ders vermek zorunda kalması, derslere erişimi ve eğitimin sürekliliğini olumsuz etkilemektedir. Bir okulda ders açılması için en az 10 öğrencinin aynı dersi talep etmesi koşulu da öğretmen ve kaynak planlamasıyla birlikte değerlendirilmelidir.

Bir yandan dilsel çeşitliliğin korunması ve toplumsal barışın güçlendirilmesi hedeflenirken diğer yandan anadillerin seçmeli ders statüsüyle sınırlandırılması, mevcut derslerin dahi yeterli öğretmen ve materyalle desteklenmemesi önemli bir politika sorununa işaret etmektedir. Bu çerçevede, başta Kürtçe ve lehçeleri olmak üzere bütün anadillerde eğitimin önündeki yasal ve idari engellerin kaldırılması; okul öncesinden yükseköğretime uzanan eğitim sürecinde anadilde eğitim hakkının güvenceye alınması ve mevcut seçmeli derslerin sorunlarının ivedilikle giderilmesi gerekmektedir. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 30'uncu maddesi de çocukların kendi dillerini kullanma hakkının korunmasını öngörmektedir.

Bu nedenlerle, başta Kürtçe ve lehçeleri olmak üzere Türkiye'deki tüm anadillerde eğitim hakkının önündeki yasal, idari ve yapısal engellerin, mevcut seçmeli ders uygulamasında yaşanan aksaklıkların ve bu sorunların nedenlerinin kapsamlı biçimde araştırılması; anadilde eğitim hakkının güvence altına alınması, mevcut mağduriyetlerin giderilmesi ve kalıcı çözümlerin geliştirilmesi için gerekli adımların atılması elzemdir.

Anadilde eğitimin okul öncesinden başlayarak eğitim sisteminin tüm kademelerinde güvence altına alınmasına yönelik çözüm yollarının belirlenmesi amacıyla bir Araştırma Komisyonu kurulmasını ve Meclis Araştırması açılmasını arz ve teklif ederim.

1	OSMAN CENGİZ ÇANDAR	DİYARBAKIR	
2	SERHAT EREN	DİYARBAKIR	
3			
4	ÖMER FARUK HÜLAKÜ	BİNGÖL	
5	ONUR DÜŞÜNMEZ	HAKKARİ	
6	SEMRA ÇAĞLAR GÖKALP	BİTLİS	
7	BURCUGÜL ÇUBUK	İZMİR	
8	CELAL FIRAT	İSTANBUL	
9	SİNAN ÇİFTYÜREK	VAN	
10	HEVAL BOZDAĞ	AĞRI	
11	ZÜLKÜF UÇAR	VAN	
12	YILMAZ HUN	IĞDIR	
13	NEJLA DEMİR	AĞRI	
14	İBRAHİM AKIN	İZMİR	
15	ALİ BOZAN	MERSİN	
16	DİLAN KUNT AYAN	ŞANLIURFA	
17	GÜLDEREN VARLİ	VAN	
18	MEHMET KAMAÇ	DİYARBAKIR	
19	SABAHAT ERDOĞAN SARITAŞ	SİİRT	
20	MEHMET ZEKİ İRMEZ	ŞIRNAK	